

HOẠT ĐỘNG TRUYỀN GIÁO TRONG BỐI CẢNH BÙNG NỔ THÔNG TIN CỦA THẾ GIỚI HIỆN ĐẠI

LÊ ĐỨC HÙNG^{*}

Truuyền giáo là một hoạt động chủ yếu được các tôn giáo sử dụng để phát triển tín đồ mới, củng cố đức tin đối với số tín đồ cũ và mở rộng phạm vi ảnh hưởng của mình. Trong thời đại bùng nổ thông tin hiện nay các tôn giáo đã áp dụng công nghệ thông tin hiện đại phục vụ công cuộc truyền giáo để phát triển tín đồ và nhanh chóng mở rộng phạm vi ảnh hưởng của mình. Bài viết "*Hoạt động truyền giáo trong bối cảnh bùng nổ thông tin của thế giới hiện đại*" bước đầu nghiên cứu làm rõ một trong các phương thức truyền giáo hiện nay của các tôn giáo, nhất là các tôn giáo lớn trên thế giới, đó là việc sử dụng những thành tựu khoa học kỹ thuật, các phương tiện thông tin, truyền thông hiện đại vào công cuộc truyền giáo.

1. Nhận thức chung về hoạt động truyền giáo và bùng nổ thông tin

Theo *Từ điển Tôn giáo*, truyền giáo là công việc của những đoàn người được giáo hội cử đến những vùng xa xôi chưa biết đến đạo Chúa, dùng thuyết giảng và nhiều phương thức hỗ trợ khác (kể cả chữa bệnh, ban phát hàng hoá, đoán định thiên văn và thời tiết, ngăn ngừa hoặc xoá bỏ các hiểm hoạ thiên tai, thú dữ...) để phổ biến, truyền bá đức tin rồi tiến đến lập các xứ tân tông⁽¹⁾.

Từ điển Bách khoa Việt Nam xác định: Truyền giáo là truyền bá tín ngưỡng một tôn giáo cho những người khác, trong nước hay ngoài nước. Truyền giáo là công việc của mọi tôn giáo, nhưng có tổ chức quy mô nhất là việc truyền giáo của đạo Kitô, phát triển mạnh sau khi nhiều nước Châu Âu đi thôn tính những miền đất mới⁽²⁾.

Theo cách hiểu của chúng tôi thì, truyền giáo là hoạt động phổ biến, truyền bá đức tin từ người này đến người khác thông qua giao tiếp trực tiếp của người được giáo hội giao nhiệm vụ truyền giáo với người tiếp nhận đức tin tôn giáo hoặc thông qua giao tiếp gián tiếp được thực hiện thông qua các phương tiện thông tin đại chúng (như phát thanh, truyền hình, Internet, v.v...).

Từ thực tiễn hoạt động truyền giáo của các tôn giáo lớn trên thế giới, có thể thấy nét đặc trưng của hoạt động truyền giáo hiện nay là:

Trong thời đại bùng nổ thông tin với các hình thức truyền tin hiện đại, thông tin đã vượt qua lãnh thổ quốc gia mà

^{*} Lê Đức Hùng, P2, V21, Bộ Công an.
1. Mai Thanh Hải. *Từ điển Tôn giáo*. Nxb Từ điển Bách khoa. Hà Nội 2002, tr. 667.
2. *Từ điển Bách khoa Việt Nam*. Tập 4. Hà Nội 2005, tr. 627.

không bị hạn chế bởi biên giới địa lí của bất kì quốc gia nào. Thông tin tạo nên "sức mạnh mềm", có thể nói ảnh hưởng của một quốc gia được mở rộng đến bất cứ nơi nào mà hệ thống thông tin của họ vươn tới. Trong thời đại ngày nay sự phát triển của khoa học kĩ thuật, nhất là phương tiện nghe nhìn hiện đại, hoạt động truyền giáo không chỉ thực hiện trực tiếp bởi con người, mà được thực hiện gián tiếp thông qua các phương tiện kĩ thuật. Trong đó phải kể đến vai trò của hệ thống truyền thông đại chúng mà phát thanh là quan trọng nhất. Công nghệ phát thanh cũng luôn được cải tiến, áp dụng kĩ thuật tiên tiến nhất như kĩ thuật số, phủ sóng bằng vệ tinh địa tĩnh, do đó nội dung truyền giáo cùng lúc được phổ biến hầu như đến mọi nơi trên thế giới, thay thế cho hàng triệu giáo sĩ thực hiện nhiệm vụ truyền giáo theo phương pháp truyền thống.

2. Hoạt động truyền giáo của các tôn giáo lớn trên thế giới trong bối cảnh bùng nổ thông tin.

Trong bối cảnh xã hội bùng nổ thông tin, các tôn giáo lớn trên thế giới đều sử dụng công nghệ thông tin tiên tiến vào hoạt động truyền giáo như: sử dụng mạng Internet; sử dụng hệ thống phát thanh, truyền hình, báo chí bằng kĩ thuật sóng điện từ, kĩ thuật số, qua hệ thống cáp quang. Hoạt động truyền giáo trong bối cảnh xã hội bùng nổ thông tin được thể hiện trên những nội dung cụ thể sau:

* *Sử dụng công nghệ thông tin tiên tiến, phổ quát nhất vào hoạt động truyền giáo - Truyền giáo thông qua mạng thông tin toàn cầu Internet.*

Trong thời đại bùng nổ thông tin hiện nay, dù có mặt ở địa điểm nào trên trái đất, với bộ phương tiện kết nối đều có thể truy cập vào mạng viễn thông toàn cầu Internet. Sự phát triển của công nghệ cáp

quang được sử dụng trong truyền dẫn thông tin của mạng Internet cũng đã đem lại sự phát triển nhanh chóng của hệ thống thông tin này, các "siêu xa lộ thông tin" đảm bảo thông tin nhận được tức thời sau cú nháy chuột vào mục thông tin cần tìm kiếm đã chứng tỏ điều đó. Những "năm 1980, điện thoại gọi qua dây cáp đồng chỉ có thể chuyển tải 1 trang thông tin/1 giây; đến năm 1999 với sự phát triển của cáp quang, một sợi cáp quang có thể chuyển tải được 90.000 tập sách/1 giây"⁽³⁾ đến bất kì nơi nào trên thế giới. Internet đang được coi là một phương tiện truyền giáo đa năng có thể biểu hiện được cả kênh hình, âm thanh, ngôn từ dạng văn bản, giúp người truyền giáo có thể đưa thông tin tới người tiếp nhận bằng các dạng thức khác nhau đạt hiệu quả cao nhất. Đồng thời người tiếp nhận thông tin cũng có thể phản hồi (*upload - tải thông tin lên mạng*) lại trung tâm truyền tin những thông tin cần thiết hoặc trao đổi và tải về những thông tin, tài liệu (*hình thánh dạng văn bản, thánh ca, tin tức thời sự hoạt động của các tôn giáo...*) cho mình.

Các tôn giáo lớn như: Phật giáo, Công Giáo, Tin Lành giáo, Islam giáo đều có các website trên mạng Internet. Các trang website của các tôn giáo sử dụng rất nhiều ngôn ngữ, các máy tính ở các nước khác nhau truy cập vào các website này đều có thể tùy chọn ngôn ngữ sử dụng của mình. Nội dung của các website của các tôn giáo có hầu hết các thông tin về tôn giáo mà người truy cập quan tâm như: lịch sử phát sinh và phát triển của tôn giáo đó; tình hình kinh tế - chính trị trên thế giới có ảnh hưởng đến sự phát triển của các tôn giáo; kinh sách (văn

3. Kashalev Yuri. *Information boom and information imperialism*. In: *US ideological expanion*. Moscow "Social Sciences Today". Editorial Broad - USSR Academy of Sciences 1987, p. 129-140.

bản); Thánh ca (âm thanh); kênh hình ảnh, v.v... Nếu là website của một đài phát thanh của một tôn giáo thì nội dung của website của đài này gồm có: chương trình phát sóng của đài trong tuần; giờ phát sóng; tần số sóng phát; các chương trình đã phát sóng trong nhiều năm, có thể nghe trực tiếp hoặc download về để nghe, tính hệ thống của các chương trình rất cao.

Cơ chế tải thông tin từ mạng về và đưa thông tin lên mạng, các hình thức giao tiếp trực tuyến qua mạng (chat) và hình thức chat có sử dụng webcam tạo điều kiện cực kì thuận lợi cho việc giao tiếp thông tin và phản hồi thông tin, giúp cho việc thông tin và truyền giáo qua mạng Internet được thuận lợi và nhanh chóng hơn.

Trong việc truyền giáo của các tôn giáo hiện nay, tùy thuộc vào thể chế chính trị và việc đảm bảo an ninh chính trị của mỗi nước mà việc sử dụng các tài liệu truyền giáo như các loại kinh sách tôn giáo trọn bộ hoặc từng phần, truyền đạo đơn, kinh sách bằng hình ảnh. Các tài liệu ở dạng văn bản phần nào khó phân phát cho các tín đồ, do vậy mà dạng tài liệu băng đĩa, thông tin tải từ mạng xuống có xu thế phổ biến hơn. Cơ chế thông tin qua mạng Internet giúp ích rất hiệu quả cho việc tuyên truyền, tán phát thông tin. Chỉ cần một bộ máy tính và thiết bị truy cập, thiết bị sao in lên đĩa (CD, VCD, DVD), băng từ (băng video, casste), văn bản (dạng văn bản in giấy) có thể tải thông tin từ trang chủ trên mạng về và sao in hàng loạt các tài liệu dưới các dạng băng từ, đĩa hình, đĩa tiếng, văn bản viết với số lượng lớn. Đây có thể nói là một trong những điểm mạnh của hoạt động truyền giáo qua mạng Internet.

Giáo hội Công giáo là một trong những tôn giáo đã ứng dụng truyền thông Internet vào truyền giáo. Giáo hội Công

giáo coi "*Internet là diễn đàn mới để loan báo tin mừng*"⁴.

Tháng 12 năm 1995, dịch vụ Internet của Vatican chính thức hoạt động. Mọi người trên thế giới đã có thể qua máy vi tính đọc được những bài diễn văn của Giáo hoàng bằng nhiều thứ tiếng khác nhau. Cũng có thể tìm thấy thông qua dịch vụ này những tin tức hàng ngày về hoạt động của Tòa Thánh và rất nhiều những tài liệu quan trọng trong thư khố của Vatican. Cuối năm 1999, Internet của Tòa Thánh đã có khả năng phát trực tiếp những nghi lễ quan trọng trong Năm Thánh như nghi thức mở Cửa Thánh ngày 24/12/1999 qua hệ thống thông tin trực tuyến trên mạng Internet.

Bên cạnh dịch vụ Internet của Tòa Thánh Vatican, tính cho đến nay có khoảng trên một vạn địa chỉ thông tin Công Giáo trên Internet cung cấp những dịch vụ rất đa dạng: suy niệm Lời Chúa, diễn giải Kinh Thánh, hỏi đáp để sống đạo, khuyến khích ơn gọi, phổ biến lòng sùng kính Đức Mẹ, những gương sáng của các Thánh, truyền bá Tin Mừng... Tính đến cuối năm 2000, đã có hơn 100 quốc gia có dịch vụ thông tin Công Giáo trên Internet. Ở nhiều nước như Mỹ, Úc, Anh, Pháp, Đức... các giáo phận, các trường đại học, trung học, thậm chí nhiều giáo xứ và dòng tu cũng đã có website trên mạng. Cho đến cuối năm 2000, hơn 1,2 tỉ lượt người sử dụng các dịch vụ Internet của Tòa Thánh Vatican.

Một số hạn chế trong việc truyền giáo qua Internet hiện nay ở các nước đang phát triển.

Với điều kiện hiện nay của một số nước đang phát triển, một số khu vực mà trình độ dân trí phát triển chưa cao thì việc

4. Gioan Phaolô II. *Sứ điệp truyền thông thế giới XXXVI*. Chủ đề "Internet: Diễn đàn mới để loan báo tin mừng".

truyền giáo qua mạng viễn thông toàn cầu Internet còn một số hạn chế. Để có một bộ máy vi tính, thiết bị kết nối, đường truyền (dạng: đường truyền tốc độ cao - ADSL, đường truyền qua mạng dây điện thoại - dialup hoặc nối mạng không dây) cần phải có một khoản kinh phí không nhỏ và phải có nguồn điện ổn định mới có thể sử dụng được. Về mặt nhà nước phải có một cơ sở hạ tầng về thông tin tốt, về mặt dân trí phải có trình độ hiểu biết nhất định về mạng Internet và các thao tác kết nối mới có thể sử dụng dịch vụ và phương pháp này. Một cơ sở hạ tầng kỹ thuật tốt, thêm vào đó là trình độ dân trí cao đang là những vấn đề thách thức đối với một số nước, một số khu vực dân cư trên thế giới.

Áp dụng công nghệ hiện đại của truyền thông đại chúng phục vụ hoạt động truyền giáo.

Truyền thông là sự thông tin, giao tiếp, liên lạc, truyền thông tạo lập liên kết, tạo ra sự hiểu biết chung giữa con người với nhau. Truyền thông đại chúng là quá trình đưa thông tin đến nhiều người, tin tức trong truyền thông đại chúng không dành riêng cho một loại người nào, không phụ thuộc vào độ tuổi, giới tính, dân tộc, quốc gia, không phụ thuộc vào đảng phái của người nhận thông tin. Truyền thông đại chúng bao gồm các loại hình như phát thanh, truyền hình, sách, báo, tạp chí, v.v... Trong thời đại bùng nổ thông tin hiện nay với sự phát triển của khoa học kỹ thuật và sự gia tăng đột biến của các phương tiện truyền thông thì công cuộc truyền giáo diễn ra càng nhanh, mạnh hơn. Bắt đầu từ năm 1950 chỉ có 5 nước trên thế giới có đài phát vô tuyến truyền hình, đến năm 1987 có trên 120 nước thì hiện nay hầu như tất cả các nước trên thế giới đều có hệ thống này. Bắt đầu từ những năm 80 của thế kỷ XX công nghệ video mới chiếm lĩnh thị trường, “ước tính

có chừng 30 - 40 triệu người có máy ghi hình và phát hình”⁽⁵⁾. Nếu như năm 1987 cả thế giới mới có 30.000 trạm phát thanh với khoảng 1,3 tỉ máy thu trên khắp thế giới⁽⁶⁾, thì hiện nay sóng phát thanh đã phủ khắp trái đất nhờ rất nhiều trạm phát thanh với công suất lớn và các vệ tinh địa tĩnh bố trí dày đặc quanh trái đất, phát sóng với diện rộng. Các tôn giáo nhất là các tôn giáo quốc tế đã tận dụng những thành tựu của khoa học kỹ thuật trong truyền thông đại chúng để truyền giáo. Truyền thông đại chúng có bao nhiêu hình thức thông tin thì tôn giáo cũng có từng ấy hình thức truyền giáo.

Các tôn giáo lớn đều có bộ phận đặc trách về truyền giáo, trong đó có bộ phận truyền giáo bằng các phương tiện viễn thông, truyền thông hiện đại. Toà Thánh Vatican có Hội đồng Giáo hoàng về truyền thông xã hội phụ trách mảng truyền giáo thông qua các phương tiện truyền thông. Ngay từ năm 1963, Giáo hội Công giáo đã công bố Sắc lệnh về các phương tiện truyền thông được sử dụng trong truyền giáo⁽⁷⁾. Giáo hoàng Gioan Phaolô II thể hiện quan điểm về truyền giáo bằng các phương tiện truyền thông: “... nếu Thánh Phaolô còn sống ngài sẽ đốt lên hai ngọn lửa biểu lộ lòng nhiệt tâm của mình với Chúa Kitô và đối với mọi người trên hoàn cầu, và để cho mọi người nghe thấy Ngài, Ngài sẽ leo lên đỉnh cao nhất, khếch đại lời nói bằng các phương tiện truyền thông tiên tiến nhất là

5. Kashalev Yuri. *Information boom and information imperialism*. Sdd.

6. Kashalev Yuri. *Information boom and information imperialism*. Sdd.

7. Các văn bản đề cao vai trò của truyền thông trong việc truyền giáo của Giáo hội đã ban hành như: Thông điệp Miranda prorsus của Giáo hoàng Pio XII (năm 1957); Sắc lệnh “Inter Marifica” của Vaticanô II (1963). Văn kiện Những nguyên tắc đạo đức trong việc thông tin (tháng 3. 2000) và Giáo hội với Internet (tháng 2.2002).

báo chí, phim ảnh, phát thanh, truyền hình"⁽⁸⁾.

Truyền giáo thông qua hệ thống kinh thánh, sách, báo, tạp chí tôn giáo

Hệ thống tài liệu dạng văn bản được sử dụng trong truyền giáo của các tôn giáo hiện nay bao gồm: kinh thánh (trọn bộ hoặc từng phần bằng các ngôn ngữ khác nhau); thánh ca; sách giáo lí, pháp pháp... các loại tạp chí của Tòa Thánh Vatican, của Giáo hội Công giáo và Giáo hội Phật giáo các nước, các tài liệu thuộc dạng ấn bản của các Hội truyền giáo của đạo Tin Lành. Tất cả các loại sách báo trên đều là những nguồn tài liệu rất quan trọng trong việc truyền giáo.

Đặc điểm của các tài liệu dạng này là rất đa dạng: kích thước to nhỏ, chữ in to, in nhỏ, nội dung đơn giản, cụ thể, dễ hiểu hay mang tính lí luận, khái quát ở trình độ cao. Tùy vào đối tượng truyền giáo và nhu cầu của người được truyền giáo mà người ta cung cấp các loại tài liệu cho phù hợp. Dạng tài liệu này dễ tuyên truyền, dễ sử dụng, bảo quản. Hiện nay, với công nghệ in ấn hiện đại, dạng tài liệu này thường được in rất đẹp, tiện dụng lời cuốn được người đọc.

Truyền giáo qua hệ thống đài phát thanh. Trong các hình thức truyền giáo bằng các phương tiện truyền thông đại chúng thì truyền giáo qua hệ thống đài phát thanh là một trong những hình thức phổ biến nhất. Hiện nay, sóng phát thanh đã phủ khắp trái đất nhờ rất nhiều trạm phát thanh với công suất lớn và các vệ tinh địa tĩnh bố trí dày đặc quanh trái đất, phát sóng trên diện rộng. Ví dụ như đài phát thanh của Vatican phát thanh bằng 40 ngôn ngữ khác nhau do 200 phóng viên từ 61 nước trên thế giới thực hiện, phạm vi phát sóng là cả 5 châu lục; phương tiện phát sóng là 4 vệ tinh (vệ tinh EutelSat 1, EutelSat 2, aor 1, aor 2);

phát sóng trên 5 kênh: Chanel 1, 2, 3, 4, 5.

Nhìn chung, trong các hình thức truyền giáo bằng phương tiện thông tin đại chúng thì truyền giáo thông qua hệ thống phát thanh là quan trọng nhất bởi tính tiện dụng của nó. Để có được một chiếc đài tốt có thể nghe được các đài phát trên các tần số không phải tốn quá nhiều tiền, chiếc đài có thể mang theo người trong lúc làm việc ngoài trời cũng như có thể nghe chương trình mà mình yêu thích trước khi ngủ. Hơn thế, các chương trình phát sóng của các đài này bao giờ cũng có phần hát thánh ca, được phổ nhạc mới rất dễ nghe, dễ tiếp nhận.

Truyền giáo bằng phương tiện truyền thông đại chúng là một hình thức truyền giáo gián tiếp nhưng có những ưu điểm nổi bật:

Thứ nhất, truyền giáo bằng phương tiện truyền thông đại chúng làm cho việc truyền giáo được tiến hành một cách nhanh chóng, trên một phạm vi rộng, đến tất cả các quốc gia mà các tôn giáo này chủ trương củng cố, mở rộng và phát triển tín đồ, gây ảnh hưởng cho tôn giáo mình. Sự đổi mới về kĩ thuật và công nghệ phát thanh bằng cách số hoá sóng phát thanh và dùng vệ tinh để phủ sóng cho phép sóng phát thanh có thể len lỏi tới mọi nơi trên trái đất, hệ thống phát thanh hiện nay cho phép trong "nháy mắt" có thể tiếp cận được với thính giả ở các khu vực, quốc gia trên thế giới.

Thứ hai, sử dụng phương tiện truyền thông để truyền giáo tạo cho các tôn giáo có khả năng hoạt động trên một phạm vi rộng lớn. Cùng với việc các giáo sĩ trực tiếp đi truyền giáo, việc phát triển truyền

8. Gioan Phaolô II. Bài nói trong buổi tiếp các linh mục và tu sĩ nam, nữ tu hội Thánh Phaolô sáng lập ở Ý năm 1914. Buổi tiếp diễn ra ở Vatican ngày 13.05.2004

giáo trên các phương tiện truyền thông đại chúng góp phần to lớn vào việc mở rộng địa bàn, phát triển nhanh chóng đội ngũ tín đồ các tôn giáo, phù hợp đời sống xã hội hiện đại.

Thứ ba, sử dụng các phương tiện truyền thông đại chúng các tôn giáo có thể thực hiện nhiều hình thức biểu đạt thông tin khác nhau, nhờ đó làm tăng tối đa hiệu quả tác động đến đối tượng truyền tin. Với những thành tựu về khoa học kỹ thuật và sự sáng tạo của con người, hiện nay hệ thống báo chí, phát thanh, truyền hình có khả năng vô hạn trong biểu đạt các loại nghệ thuật, làm cho việc truyền giáo qua các phương tiện truyền thông đại chúng diễn ra nhanh chóng và quyết liệt hơn.

Kết luận

Truyền giáo là nhu cầu không thể thiếu của các tôn giáo. Tôn giáo nào cũng phải củng cố tín đồ, địa bàn cũ, phát triển tín đồ và địa bàn mới, thậm chí giữa các tôn giáo còn diễn ra tình trạng tranh giành tín đồ và phạm vi ảnh hưởng. Vì vậy các tôn giáo muốn tồn tại, phát triển tức là phải đẩy mạnh hoạt động truyền giáo để mở rộng thanh thế, phạm vi ảnh

hưởng của mình. Nghiên cứu sự phát sinh, phát triển và tồn tại của các tôn giáo không thể không nghiên cứu các phương thức, hoạt động truyền giáo.

Trong thời đại bùng nổ thông tin hiện nay, hầu hết các tôn giáo, đặc biệt là các tôn giáo lớn đã triệt để sử dụng các phương tiện thông tin, truyền thông đại chúng vào hoạt động truyền giáo. Có thể nói, truyền thông là cánh tay vươn dài của các tôn giáo, là phương tiện, công cụ đắc lực cho việc truyền giáo. Với xu thế phát triển hiện nay, tôn giáo nào nắm được và làm chủ được công nghệ thông tin hiện đại và sử dụng vào các hoạt động truyền giáo tức là tôn giáo đó chiếm ưu thế trong việc củng cố, mở rộng địa bàn, phạm vi ảnh hưởng cũng như phát triển về số lượng tín đồ.

Rõ ràng, việc sử dụng công nghệ thông tin, truyền thông hiện đại vào hoạt động truyền giáo đã làm cho các tôn giáo tiến những bước dài trong việc đem niềm tin tôn giáo đến mọi nơi trên thế giới. Công nghệ thông tin với những phương tiện truyền thông hiện đại quả thực là công cụ, phương tiện hữu hiệu trong hoạt động truyền giáo của các tôn giáo lớn hiện nay./.